

## Fogalmak magyarázata, a héber szavak jelentése

A zsidó fogalmak magyarázatánál elsősorban Jólesz Károly hitéleti kislexikonjára támaszkodtam. (Jólesz Károly: Zsidó Hitéleti Kislexikon. Magyar Izraeliták Országos Képviselőlete. Budapest, 1985.)

A héber szavak fonetikus átírásban szerepelnek.

**Alija:** „fölmenetel, fölemelkedés”. Az Erec Jisraelbe, majd Izrael Államba történő bevándorlást jelenti.

**Bímá:** emelvény, amelyet a templom közepén helyeznek el. Ezen olvassák a Tórát és bizonyos imákat is itt mondanak.

**Bóher:** jesivanövendék, ifjú.

**Hánukká (chanuka):** „avatás”. Örömnép annak emlékére, hogy a Makkabeusok i. e. 165-ben visszafoglalták a Szentélyt a szír hódítóktól, és azt ismét felavatták. Noha ehhez csak egyetlen napra elegendő szent olajat találtak, ez csoda folytán elégnek bizonyult nyolc napra.

**Héder:** „szoba”. Olyan osztatlan, egy „szobában” működő magániskola, ahol tandíjfizetés ellenében tanulnak a gyermekek. A kisgyermekek, akár már 3-5 éves kortól az alefbetet és az imakönyv olvasását tanulják, a következő szint a Tóra (Mózes öt könyvének) tanulása, idővel kommentárokkal.

**Jesíva (j'sívá ):** „ülés”. Magasabb fokú iskola a Talmud tanítására.

**Jóm kippúr:** „engesztelés napja”, hosszúnap. Ezen a napon az élet és halál könyve nyitva van az Örökkévaló előtt, és ítélete megpecsételésének félelme hatja át a halandókat. Az ünnep

során 25 órán át böjtölnek és imádkoznak.

**Kábbálát sábbát:** „szombat fogadása”. (Lásd: sábbát)

**Káddís (kaddis):** „szent ima”, Istent dicsőítő ima.

**Kiddús:** „megszentelés”, a szombatot és ünnepeket borral és kaláccsal megszentelő szertartás. Péntek este, illetve szombat délelőtt a zsinagógában szokás kiddúst tartani közösségi alkalomként.

**Kamenyec-Podolszkij:** ukrajnai helység, ahol a magyar állampolgársággal nem rendelkező, menekült zsidókat gyilkolták meg 1941-ben. Számuk mintegy 18 ezer fő volt.

**Kásér út'refá (kóser, ill. tréfli):** tiszta, ill. tisztátalan. Kóser: rituális szempontból megfelelő (étel, szertartási tárgy, bármi), ellentéte a tréfli: nem megfelelő.

**Kól nidré:** „Minden fogadalom..”. Ima, amelyet jóm kippúr (az engesztelés napjának) előestéjén énekelnek, fogadalom és eskü feloldásáért. (Lásd: jóm kippúr)

**Lúláv (lülef):** „pálmaág”. A szukkót ünnepi csokor egyik része. (Lásd: szukkót)

**Mácá (macesz):** „kovásztalan kenyér”, más néven pászka. Tésztájába megsütése előtt vízben kívül semmi mást nem tesznek emlékeztetőül arra, hogy az ősök sietve hagyták el Egyiptomot, és nem maradt idejük arra, hogy kivárják a sütésre előkészített tészta megkelését. (Lásd: peszáh, széder)

**Ma nis'taná...? „Miben különbözik...?”** Széderestén a család kisgyermekei a Hággádá (az egyiptomi kivonulás történetének elbeszélése) kérdéseit arámiul teszi fel. A kérdéssor fönt

idézett két szava így folytatódik: „Miben különbözik ez az éjszaka minden más éjszakától?” (Lásd: széder, peszáh)

**Máó z cúr j'súatí:** „Erősségem, menedékem szirtje”. Hánukkái dal. Az ünnep nyolc napján a gyertyák meggyújtása után éneklik a templomokban és otthon. (Lásd: hánukká)

**Ma tovu:** „Mily szépek”. Reggeli ima kezdő szavai.

**Micvá:** „parancs”. A Tórában (Mózes öt könyvében) 613 parancs található. Eredetileg isteni rendelet, később sokkal tágabb értelmet kapott, és ma már mindenfajta erkölcsi kötelességet és jócselekedetet jelent.

**Minhá:** „délutáni ima”. A minden nap mondandó délutáni ima elnevezése.

**M'zúzá (mezüze):** „ajtófélfa”. Fa-vagy fémtokba helyezett pergamentekercs, melyet a jobb ajtófélfára szögeznek rézsút a bemenet felé. A tekercs bibliai idézeteket tartalmaz: 5 Móz 6,4-8, 11, 13-21. Vallásos zsidók étkezéskor és távozáskor ujjal érintik és ujjukat megcsókolják. A mezüze célja, hogy Istenre és törvényeire irányítsa a gondolatot.

**Peszáh:** „kovásztalan kenyér ünnepe”. Az egyiptomi rabszolgaságból való szabadulás emlékére megtartott ünnep. A kovászos ételek fogyasztása tilos. A templomból hazatérve a zsidók széderhez ülnek. (Lásd: széder, mácá)

**Peszáhi edények:** kizárólag peszáhi használatra szánt, kovászosat nem tartalmazó edények. Az ünnep előtt nagytakarítással mindent kovásztalanítani kell a lakásban. (Lásd: peszáh)

**Púrím:** „sors ünnepe”. Örömnep az Eszter könyvében leírt eset emlékére, melynek során a perzsa fogság idején a gonosz Hámánnak a zsidóság elleni ármánykodása megghiúsult.

**Ros hasáná:** „újév”. Az ítélet napja a világ minden teremtménye számára. Ekkor határozza el Isten, mi lesz a sorsuk az elkövetkező évben.

**Sábbát (sábesz):** „szombat”. A hetedik napja a hétnek, amely pénteken estefelé köszönt be és a szombat esti csillagok feljöveteléig tart. Ahogy az Örökkévaló megpihent hat nap után, úgy az embernek is pihenéssel kell megszentelnie a szombatot, és semmiféle munkát nem szabad végeznie. (2 Móz 20,8-11)

**Sábbát Súvá (sábbosz süvó):** „megtérés szombatja”. A ros hasáná és a jóm kippúr közötti szombatot nevezik így. (Lásd: ros hasáná, jóm kippúr)

**Sáhárít (sáhárisz):** „reggeli ima”

**Sakter (sóhét):** mészáros, aki a rituális vágást végzi. Tórai parancs a rituális vágás, mert ez a kásrut („kóserság”) alapja. A cél az, hogy az állat a lehető legkevesebb fájdalommal múljon ki.

**S'má Jiszráél:** „Halljad, Izrael”. A zsidó egyistenhit legtömörebb megfogalmazása, amely a mindennapi imarendben többször is szerepel. (5 Móz 6,4)

**Soá (Shoah):** „szerencsétlenség, csapás, megsemmisülés”. (Jes 10,3; Zsolt 63,10 stb.) A holokauszt héber neve.

**Sólet:** szombati eledel, melyet babból főznek és húst is tesznek melléje. A szombat beköszöntése előtt főzik meg, utána már csak melegítik. (Lásd: sábbát)

**Siv'á (süve):** „ hét”. Süvét ülni: a halottat hét napon át meggyászolni a rituális előírások szerint.

**Széder:** „rend”. Peszách első estéje, családi ünnep, amelynek megvan a maga rendje. Erre a

célra íródott a Hágádá sel Peszáh (az Egyiptomból való szabadulás elmesélése), amely elsősorban a gyerekek lelkében akarja felkelteni az érdeklődést a múlt iránt. (Lásd: peszáh)

**Széfer Tóra:** „a Tóra könyve”. Mózes öt könyve pergamenre írva, tekercs formában. A tóraírás szigorúan szabályozott, rituális folyamat. A tekercs akkor kóser (lásd ott), ha nincs benne egyetlen hiba sem.

**Sziddúr:** „imakönyv”. A hétköznapi, szombati és néhány fontosabb ima gyűjteménye.

**Szimhát Tóra:** „Tóra örömnépe”, szukkót után következik (lásd ott). A tórafelolvasás éves ciklusának befejezése és az új kezdete. Beköszöntésének előestéjén és az ünnep délelőttjén a tóraelolvasás előtt körmenetet tartanak, és a Tórával a kezükben dalolnak, táncolnak a közösség tagjai.

**Szukká:** „sátor”. (Lásd: szukkót)

**Szukkót:** „sátoros ünnep”. A Tóra parancsa szerint hét napig kell sátorban lakni, annak emlékére, hogy az Egyiptomból kivonult ősök is sátrakban laktak pusztai vándorlásuk során. (Lásd: szukká)

**Tálmud Tóra:** „tóraiskola”. A gyermekek taníttatása a szülők kötelessége, de a közösség felelőssége is, ezért hoztak létre a közösségek Talmud Tóra egyleteket. Az egylet kifizette a szegény gyerekek héder tandíját, vagy ingyenes iskolát tartott fenn a számukra. A 19. század második felétől a Talmud Tóra az iskolán kívüli hitoktatás elnevezése. (Lásd: héder)

**T'réfá (tréfó, tréfli):** „széttépett állat húsa”. A Tóra szerint: „Mezőn széttépett állat húsát ne egyétek.” (2 Móz 22,20) Nem megfelelő, nem kóser, tisztátalan étel. Napjainkban ezt a szót használják minden tilos ételre, pl. tejes és húsos étel keverékére. (Lásd: kásér)

**Trenderli:** négyoldalú pörgettyű, hánukká (chanuka) estéjén játszanak vele a gyerekek. (Lásd:

hánukká)